

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка

Навчально-науковий інститут
енергетики та комп'ютерних технологій

"Затверджую"

Директор ННІ ЕКТ

_____ Мороз О. М.

_____ 2019 р.

Кафедра «Біомедичної інженерії та теоретичної електротехніки»

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 17. «Електромагнітна сумісність біомедичних приладів»

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	16 Хімічна та біоінженерія
Спеціальність	163 Біомедична інженерія
Освітня програма	Біомедична інженерія

«Погоджено»

Завідувач кафедри БМІТЕ

_____ Косуліна Н. Г.

_____ 2019 р.

Харків – 2019р.

Укладачі: д.т.н., проф. Черенков О.Д.,

к.т.н. Бородай І.І.

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена на засіданні робочої групи Phd РВО (доктора філософії) спеціальності 163 Біомедична інженерія на здобуття третього освітнього рівня доктора філософії

Протокол № 5 від 14.06. 2019 року.

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена на засіданні кафедри біомедичної інженерії та теоретичної електротехніки.

Протокол № 13 від 17.06. 2019 року.

Предметом вивчення курсу є забезпечення набуття знань, вмінь і навичок, які дозволять підготувати аспіранта до проектно-конструкторської діяльності, здатного до розрахунку, аналізу та проектуванню електроенергетичних елементів на електромагнітну сумісність в галузі БМІ, об'єктів і систем з використанням сучасних засобів автоматизації та проектних розробок; проведенням експериментальних досліджень та аналізом їх результатів.

Базовими дисциплінами для успішного засвоєння програмного матеріалу дисципліни є: (із структурно-логічної схеми освітньої програми) вища математика; фізика та біофізика; теоретичні основи електротехніки; сертифікація, стандартизація та експлуатація БМА.

Дана навчальна дисципліна забезпечує формування таких компетентностей: (із освітньої програми):

Компетентності, що формуються протягом вивчення курсу

ЗК12. Здатність математичного моделювання та аналізу моделей

ЗК14. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт, а також приймати обґрунтовані рішення.

ЗК15. Здатність здійснювати теоретичний аналіз процесу взаємодії інформаційних електромагнітних випромінювань з біологічними об'єктами.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність проектувати біомедичні системи різного призначення з якісно новими показниками з використанням нових сучасних технологій.

ФК2. Здатність створювати, вдосконалювати методи та технології в галузі біомедичної інженерії, призначені для використання при всебічному дослідженні біооб'єктів та систем медико-технічного призначення.

ФК4. Здатність проводити практично-лабораторний практикум з фахових дисциплін в галузі біомедичної інженерії (метрологія, стандартизація та сертифікація електротехнічних пристроїв, електромагнітна сумісність технічних пристроїв, теорія електромагнітного поля).

ФК5. Здатність виконувати схемотехнічне проектування відповідно до поставленої задачі.

ФК6. Здатність отримувати та документувати результати наукових досліджень, робити науково-обґрунтовані висновки на основі їх аналізу.

ФК8. Здатність застосовувати знання в біомедичній електроніці, електрофізичних пристроях та установках, інформаційних електромагнітних технологіях. Дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях.

ФК9. Здатність створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях.

Програмні результати навчання за курсом

ПРН1. Вміти оцінювати електромагнітну сумісність технічних пристроїв, самостійно набувати нові знання та використовувати інформаційні електромагнітні технології в АПВ.

ПРН2. Володіти методами аналізу медико-біологічних даних та обґрунтовано обирати їх відповідно до поставленої практичної або наукової задачі.

ПРН3. Вміти планувати та проводити експериментальні дослідження в рамках вирішення медико-технічних завдань.

Подовжено термін дії до:

На засіданні робочої групи Phd РВО (доктора філософії) спеціальності 163 Біомедична інженерія: « 29 » червня 2020 р. Протокол № 4 від 29. 06. 2020 року.

На засіданні кафедри біомедичної інженерії та теоретичної електротехніки: « 30 » червня 2020 р. Протокол № 13 від 30. 06. 2020 року.

завідувач кафедри БМІТЕ _____ Косуліна Н. Г.

На засіданні робочої групи Phd РВО (доктора філософії) спеціальності 163 Біомедична інженерія: « _____ » _____ 2021 р. Протокол № _____ від _____ 2021 року.

На засіданні кафедри біомедичної інженерії та теоретичної електротехніки: « _____ » _____ 2021 р. Протокол № _____ від _____ 2021 року.

завідувач кафедри БМІТЕ _____ Косуліна Н. Г.

На засіданні робочої групи Phd РВО (доктора філософії) спеціальності 163 Біомедична інженерія: «__» _____ 2022 р. Протокол №__ від _____ 2022 року.

На засіданні кафедри біомедичної інженерії та теоретичної електротехніки: «__» _____ 2022 р. Протокол №__ від _____ 2022 року.

завідувач кафедри БМІТЕ _____ Косуліна Н. Г.

На засіданні робочої групи Phd РВО (доктора філософії) спеціальності 163 Біомедична інженерія: «__» _____ 2023 р. Протокол №__ від _____ 2023 року.

На засіданні кафедри біомедичної інженерії та теоретичної електротехніки: «__» _____ 2023 р. Протокол №__ від _____ 2023 року.

завідувач кафедри БМІТЕ _____ Косуліна Н. Г.

На засіданні робочої групи Phd РВО (доктора філософії) спеціальності 163 Біомедична інженерія: «__» _____ 2024 р. Протокол №__ від _____ 2024 року.

На засіданні кафедри біомедичної інженерії та теоретичної електротехніки: «__» _____ 2024 р. Протокол №__ від _____ 2024 року.

завідувач кафедри БМІТЕ _____ Косуліна Н. Г.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, Освітня програма Рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 16 Хімічна та біоінженерія	Статус дисципліни: нормативна		
	Спеціальність 163 Біомедична інженерія	Мова викладання: українська		
Змістових модулів – 2	Освітня програма Біомедична інженерія	Рік підготовки: 2-й		
		Семестр 4-й		
Лекції 14 год.				
Практичні, (семінарські) 16 год				
Лабораторні				
Самостійна робота 60 год.				
Загальна кількість годин – 90		Рівень вищої освіти: Третій (освітньо-науковий)	Вид контролю:	
			Залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 3.				

2. Мета і завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є: формування та розширення світогляду здобувача в області електромагнітної сумісності; придбання знань, навичок і умінь з аналізу електромагнітної сумісності біомедичних пристроїв, вибору протизавадних пристроїв, випробування обладнання на завадостійкість; застосування знань у практичній діяльності.

Завдання вивчення дисципліни: – освоєння теоретичних основ електромагнітної сумісності біомедичних пристроїв в умовах впливу завад, вивчення механізмів виникнення впливів та засобів захисту біомедичного обладнання від джерел електромагнітного впливу. Вивчення методів підтвердження рівня ЕМС і випробування на ЕМС біомедичних пристроїв.

В результаті вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні:

знати: сучасні тенденції розвитку технічного прогресу; схеми і основне електротехнічне та комутаційне обладнання біомедичних пристроїв вимірювання електромагнітної сумісності; типи потужних завод, їх параметри та форми подання параметрів; механізми виникнення та особливості електромагнітної обстановки (ЕМО); схеми і основне електротехнічне та комутаційне обладнання електричних пристроїв вимірювання електромагнітної сумісності; механізми електромагнітних впливів та методи їх зниження; головні тенденції розвитку методів та засобів забезпечення електромагнітної сумісності.

уміти: самостійно розбиратися в інформації з питань ЕМС біомедичних пристроїв, оцінювати параметри електромагнітних завод, проводити вибір типу засобів захисту в залежності від видів електромагнітних впливів; застосовувати методи аналізу випробувань щодо забезпечення та підтвердження електромагнітної сумісності пристроїв біомедичної інженерії.

Основою формування знань, умінь і навичок у навчальній дисципліні “ Електромагнітна сумісність біомедичних приладів ” є лекції, практичні заняття, а також самостійна робота. Під час навчання студенти користуються комплектом методичних матеріалів і списком рекомендованої літератури.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основні терміни і визначення та загальні питання електромагнітної сумісності.

Тема 1. Основні терміни і визначення.

Загальні поняття. Забезпечення електромагнітної сумісності. Характеристики і параметри технічних засобів, що впливають на ЕМС. Електромагнітні перешкоди. Вимірювальне обладнання та апаратура.

Тема 2. Засоби опису електромагнітних завод. Опис електромагнітних впливів у часовому та частотному просторі.

Електромагнітна сумісність. електромагнітні впливи. Джерела електромагнітних впливів. Рівень перешкод . Завадоподавлення.

Тема 3. Джерела електромагнітних перешкод. Класифікація джерел. Ширококутові та вузькокутові джерела перешкод.

Вузькокутові і ширококутові процеси. Протифазні і синфазні перешкоди. Земля і маса. Способи опису і основні параметри перешкод. Опис електромагнітних впливів в частотній і часовій областях. Можливі діапазони значень електромагнітних перешкод.

Тема 4. Моделювання електромагнітних перешкод.

«Фізичні» спектральні щільності деяких імпульсних процесів. Облік шляхів передачі і приймачів електромагнітних перешкод. Джерела електромагнітних завод. Класифікація джерел перешкод. Джерела вузькокутових завод. Класифікація передавачів зв'язку. Вплив на мережу.

Змістовий модуль 2. Заходи із захисту від електромагнітних завод.

Тема 5. Розділові елементи.

Джерела ширококутових імпульсних перешкод. Комутація струму в індуктивних колах. Розділові елементи.

Тема 6. Методи і засоби захисту від електромагнітних завад. Електромагнітне екранування. Фільтри. Гальванічний розділ. Обмеження перенапруг.

Зниження несиметрії наруг. Оцінка реактивної потужності. Фільтрокомпенсуючі пристрої. Активні фільтри. Компенсація коливань напруги.

Тема 7. Вплив ЕМП електроенергетичного обладнання на біологічні об'єкти.

Допустимі норми напруженості електричних і магнітних полів для персоналу і населення. Захист персоналу від дії електричних та електромагнітних полів.

Тема 8. Перехідні процеси в мережах . Нормування ЕМП та ЕМС на робочих місцях.

Перехідні процеси в мережах низької напруги. Перехідні процеси в мережах високої напруги. Перехідні процеси в випробувальних пристроях високої напруги і електрофізичної апаратури. Нормування ЕМП та ЕМС на робочих місцях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів та тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Загальний об- сяг	аудиторних				Самостійна ро- бота	Загальний об- сяг	аудиторних				Самостійна ро- бота
		усього	в тому числі					усього	в тому числі			
лекції			лаборато- рні	практичні	лекції				лаборато- рні	практичні		
Змістовий модуль 1 Основні терміни і визначення та загальні питання електромагнітної сумісності.												
Тема 1. Основні терміни і визначення	12	4	2		2	8						
Тема 2. Засоби опису електромагнітних завад. Опис електромагнітних впливів у часовому та частотному просторі.	16	4	2		2	12						
Тема 3. Джерела електромагнітних перешкод. Класифікація джерел. Широко- та вузькосмугові джерела перешкод.	14	4	2		2	10						
Тема 4. Моделювання електромагнітних перешкод.	12	4	1		2	8						
<i>Разом за змістовний модуль 1</i>	54	16	7		8	38						
Змістовий модуль 2. Заходи із захисту від електромагнітних завад.												
Тема 5. Розділові елементи.	10	4	2		2	6						
Тема 6. Методи і засоби захисту від електромагнітних завад. Електромагнітне екранування. Фільтри. Гальванічний розділ. Обмеження перенапруг.	9	4	2		2	5						
Тема 7. Вплив ЕМП електроенергетичного обладнання на біологічні об'єкти.	10	4	2		2	6						
Тема 8. Перехідні процеси в мережах. Нормування ЕМП та ЕМС на робочих місцях.	7	2	1		2	5						
<i>Разом за змістовний модуль 2</i>	36	14	7		8	22						
Всього годин	90	30	14		16	60						

5. Теми семінарських занять не передбачено

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.	з.ф.
1.	НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ ЕЛЕКТРОМАГНІТНОЇ СУМІСНОСТІ	2	
2.	СТАТИСТИЧНА ОБРОБКА БАЗОВОГО ГРАФІКА	2	
3.	ЕЛЕКТРОМАГНІТНА СУМІСНІСТЬ В ЕЛЕКТРОМЕРЕЖАХ	2	
4.	АПРОКСИМАЦІЯ СТАТИСТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ РОЗПОДІЛУ	2	
5.	ОЦІНЮВАННЯ ЕМС ЗА НОРМАМИ НА ВІДХИЛЕННЯ НАПРУГИ	2	
6.	РОЗРАХУНОК ФІЛЬТРІВ	2	
7.	РОЗРАХУНКИ ПАРАМЕТРІВ ПЕРЕШКОД ЩОДО ДІЇ НА ПЕРСОНАЛ	2	
8.	ВИМІРЮВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ЕЛЕКТРИЧНОГО І МАГНІТНОГО ПОЛІВ ПРИ АТЕСТАЦІЇ РОБОЧИХ МІСЦЬ	2	
	Разом	16	

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1.			
2.	Не передбачено		
3.			
	Разом		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1.	Класифікація джерел та рецепторів завад.	8	
2.	Міжнародні та національні правові засади забезпечення ЕМС	7	
3.	Аналіз впливу завад на працездатність аналогових та цифрових пристроїв	7	
4.	Аналіз ЕМС систем та засобів радіочастот.	8	
5.	Аналіз ЕМС цифрових засобів РЕА.	7	
6.	Забезпечення електромагнітного та інформаційного захисту комп'ютерних мереж та супутникових систем зв'язку	8	

7	Компонування апаратури РЕА та методи її заземлення	7	
8	Принцип дії та характеристики магнітних, електромагнітних та електростатичних екранів	8	
	Разом	60	

9. Методи навчання

Лекції, практичні заняття з використанням комп'ютерних технологій, самостійна робота з використанням ресурсів Інтернету, методичних розробок, спеціальної учбової і наукової літератури.

10. Методи контролю

Під час вибору критеріїв оцінки засвоєння студентом програми дисципліни враховано виконання програми і засвоєння матеріалу в частині лекційних і лабораторно-практичних занять, а також виконання передбаченої програмою самостійної роботи.

Усі види контролю (усне опитування, письмове опитування, модульне опитування, тестове опитування) тісно пов'язані та організовуються так, щоб стимулювати ефективну самостійну роботу студентів і забезпечити об'єктивне оцінювання рівня їх знань.

Після закінчення вивчення курсу підсумковий контроль з дисципліни проводиться у формі **заліку** і студент може набрати протягом семестру в точках контролю до 60 балів включно.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Тест	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4		T5	T6	T7	T8		40	100
8	6	8	8		8	6	8	8			

T1, T2 ... T8– теми змістових модулів.

● Політика щодо академічної доброчесності: Усі письмові роботи перевіряються

на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими записами не більше 20%.

Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot).

● Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

12. Шкала: національна та ECTS і критерії оцінювання до визначення рівня знань і навичок

14.1 Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14.2 Критерії оцінювання:

1) "Відмінно" (90-100 балів) – студент виявляє всебічні системні і глибокі знання програмного матеріалу, вільно оперує матеріалом, чітко володіє понятійним апаратом, уміє аналізувати і робити висновки;

2) "Дуже добре" (82-89 бали) – студент виявляє широкий професійний кругозір, уміння логічно мислити, виявляє достатньо системне і глибоке знання програмного матеріалу, чітко володіє понятійним апаратом, проте у відповідях допускаються окремі неточності, які не змінюють суті питання.

3) "Добре" (74-81 бали) – студент виявляє достатньо глибоке знання програмного матеріалу, володіє понятійним апаратом, вміє аргументувати свої відповіді, проте у відповідях допускаються неточності, які впливають на чіткість.

4) "Задовільно" (64-73 бали) – студент виявляє не достатньо глибоке знання програмного матеріалу, в основному володіє основним понятійним апаратом, але допускає принципові помилки;

5) "Достатньо" (60-63 бали) – студент виявляє слабкі знання, у відповідях не точно формулює причинно-наслідкові зв'язки між явищами і процесами, оперування фактами відбувається на рівні запам'ятовування, допускаються значні помилки.

6) "Незадовільно" (35-59 бали) – студент виявляє значні прогалини в знаннях основного програмного матеріалу, у володінні окремими поняттями, не знає більшої частини фактичного матеріалу, не вміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між явищами і процесами, завчивши матеріал без його усвідомлення.

15. Методичне забезпечення

1. Метод. вказівки до виконання практичних та самостійних робіт з дисц. «Електромагнітна сумісність біомедичних пристроїв» для студентів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти денної форми навч. спец. «Біомедична інженерія»; Харків. нац. техн. у-т сіл. госп-ва ім. П. Василенка; упоряд.: М. О. Чорна, І. І. Бородай. - Харків: [б. в.], 2019.-16 с.

16. Рекомендована література

Основна:

1. Зінковський Ю.Ф., Клименко В.Г. Електромагнітна, інформаційна захищеність та сумісність електронних апаратів: Навчальний посібник: для студентів вищих технічних закладів. – Житомир, ЖІТІ, 1999. – 376 с.: іл.
2. Петровский В.И. Седельников Ю.Е. Электромагнитная совместимость радиоэлектронных средств: Учеб. пособие для вузов. – М.: Радио и связь, 1986. – 216 с.: ил.
3. Зиньковский Ю.Ф., Клименко В.Г., Погребняк В.П. Электромагнитная совместимость радиоэлектронных средств. – К.: УМКВО, 1990. – 256 с.
4. Князев А.Д. Элементы теории и практики обеспечения электромагнитной совместимости радиоэлектронных средств. – М.: Радио и связь, 1984. – 386 с.
5. Михайлов А.С. Измерение параметров ЭМС РЭС. – М.: Связь, 1980. – 200 с.
6. Слободянюк П.В., Благодатний В.Г., Ступак В.С. Довідник з радіомоніторингу / Під ред.. П.В. Слободянюка. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-поліграф»», 2008. – 588 с.: іл.
7. Информационные технологии в радиотехнических системах. Учеб. пособие / В.А.Васин, И.В.Власов, Ю.М.Егоров и др./ Под. ред. И.В.Федорова. – М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э.Баумана, 2004. – 768 с.: ил.
8. Костенко М.В., Михайлов Ю.А., Халилов Ф.Х. Электроэнергетика. Электромагнитная совместимость. Часть 1. Учебное пособие. – Л.:СПбГТУ. – 1997. – 102 с.
9. Шваб А.Й. Электромагнитная совместимость: Пер. с нем. В.Д. Мазина и С.А.Спектора /Под ред. Кужекина И.П. – М. :Энергоатомиздат. –1995. – 480 с.
10. Хабигер Э. Электромагнитная совместимость. Основы ее обеспечения в технике. Пер. с нем. И.П. Кужекина. Под ред. Б.К. Максимова. – М.: Энергоатомиздат. –1995. –292 с.
11. Кравченко В.И. Грозозащита радиоэлектронных средств: Справочник. – М.: Радио и связь. – 1991. – 264 с.
12. ГОСТ 29280 – 92 (МЭК 1000 – 4 – 92). Совместимость технических средств электромагнитная. Испытания на помехоустойчивость. Общие положения. - М.: Госстандарт. –1992. – 42 с.
1. 13. ГОСТ 13109-97 Электрическая энергия. Совместимость технических средств электромагнитная. Нормы качества электрической энергии в системах электроснабжения общего назначения

Додаткова:

14. Ступак В.С., Долматов С.О. Основи радіочастотного контролю: Практичний посібник / За ред.. д.т.н. Олійника В.Ф. – К.: 2004, - 231 с.: іл..
15. Иванов В.А., Ильницкий Л.Я., Фузик Н.И. Электромагнитная совместимость радиоэлектронных средств - К.: Техника, 1988. – 118 с.

16. Комисаров Ю.А., Родионов С.С., Князев А.Д. Элементы теории и практики обеспечения электромагнитной совместимости радиоэлектронных средств. – М.: Радио и связь, 1984. – 335 с.

17. Теория и методы электромагнитной совместимости радиоэлектронных средств / Под ред. Ю.А.Феоктистова. – М.: Радио и связь, 1988. – 215 с.

18. Аповорич А.Ф. Статистическая теория электромагнитной совместимости радиоэлектронных средств / Под ред. В.Я.Аверьянова. – Мн.: Наука и техника, 1984. – 215 с.

19. Барис Дж. Электронное конструирование: Методы борьбы с помехами: Пер. с английского. – М.: Мир, 1990. – 238 с.: ил.

20. Електромагнітна сумісність у системах електропостачання: Підручник / І. В. Жежеленко, А. К. Шидловський, Г. Г. Півняк, Ю. Л. Саєнко.-Д, Нац. гірнич. ун-т, 2009.-319 с.: іл.

17. Інформаційні ресурси

Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>

Бібліотека ХНТУСГ. URL: <https://library.khntusg.com.ua/>

Електронна бібліотека. URL: <http://lib.meta.ua/>

Студентська електронна бібліотека URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>

Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

18. Зміни і доповнення

(до методичного забезпечення та рекомендованої літератури)

Що вилучається з робочої програми	Що вводиться в робочу програму	Дата розгляду кафедрою